

CIESZYŃSKA ROTUNDA

Perełki
Górnego
Śląska

Romańska rotunda św. Mikołaja na Wzgórzu Zamkowym w Cieszynie jest niewątpliwie najcenniejszym zabytkiem Cieszyna, będąc zarazem najstarszym zabytkiem architektonicznym województwa śląskiego. Jej początki sięgają końca XI w., kiedy na Wzgórzu Zamkowym obok drewnianego grodziska kasztelańskiego zbudowano okazałą kamienną budowlę, która dwa wieki później weszła w obręb zamku książąt cieszyńskich. Awans zamków kasztelańskich do roli siedzib książęcych spowodował ich przebudowę i znaczną rozbudowę. Taka sytuacja miała miejsce także w Cieszynie za rządów Przemysława I Noszaka (ok. 1332–1410), który dawne drewniane grodzisko przemienił w okazałą gotycką rezydencję.

Składała się ona z zamku dolnego i górnego, z którego do dziś pozostała przebudowana w XIX w. wieża, nazywana „Piastowską”.

Nawiasem mówiąc, Przemysław I Noszak, najświetniejszy z Piastów cieszyńskich, doszedł na dworzec praskim do wysokich – jak na książąt ze Śląska – godności doradcy cesarskiego i sędziego nadwornego.

Romańska rotunda św. Mikołaja zbudowana jest z ciosów z kamienia wapiennego na planie koła o średnicy 6,3 m, mającego w przyziemiu mur o grubości 1,25 m. Cylinder nawy dochodzący do 13 m wysokości zamknięty jest czaszą, powstałą z koncentrycznie schodzących się klinów.

Od strony wschodniej przylega do korpusu rotundy niewielka absyda mieszcząca niegdyś część ołtarzową, a od zachodu – empora, wspierająca się na dwóch kolumnach i czterech półkolumnach, na którą wchodzi się po wąskich schodkach schowanych wewnątrz muru dochodzącego w tym miejscu do 1,7 m grubości.

Korpus i absyda zostały w połowie XIX w. nakryte barokowym hełmem, ale w czasie prac konserwatorskich w latach 1950–1955 przywrócono dachowi domniemany średniowieczny wygląd.

Tekst i rysunek: Edward Wieczorek

Słowniczek:

absyda

[gr.] na ogół półkolisty pomieszczenie zamknięte prezbiterium, równej lub mniejszej wysokości i szerokości;

empora

[niem.] rodzaj galerii lub trybuny w kościołach w celu powiększenia powierzchni lub wydzielenia przestrzeni dla

określonej grupy osób (kobiety, dwór);

klinica

ciosy kamienne w kształcie klinowym, stanowiące element konstrukcyjny łuku sklepienia;